

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

ÜÇÜNCÜ DAİRE

EVRENOS ÖNEN - TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no: 29782/02)

KARAR

STRAZBURG

15 Şubat 2007

Bu karar, AIHS'nin 44 § 2 Maddesi'nde belirtilen şartlarla kesinlik kazanacaktır, ancak şekle ilişkin değişiklik yapılabilir.

USULİ İŞLEMLER

Davanın nedeni, Türk vatandaşı olan Evrenos Önen'in ("başvuran"), İnsan Haklarını ve Temel Hakları Korumaya Dair Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. Maddesi uyarınca, 5 Temmuz 2002 tarihinde, Türkiye Cumhuriyeti aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yaptığı başvurudur (başvuru no:29782/02).

OLAYLAR

DAVA OLAYLARI

Başvuran 1937 doğumlu olup İzmir'de ikamet etmektedir.

Başvuran, İzmir'de bir içme ve sanayi suyu istasyonunun sahibidir. İzmir Sağlık Müdürlüğü, 9 Temmuz 2001 tarihli bir mektupla, başvuranın şirketinin doğal kaynak ve maden suyunun ambalajlama ve paketlenmesine ilişkin yönetmeliğin şartlarına uymadığını Karşıyaka Cumhuriyet Savcısı'na bildirmiştir.

24 Ağustos 2001 tarihinde, başvuran, Karşıyaka Cumhuriyet Savcısı'na vermiş olduğu ifadeye, yetkililer tarafından, su satma şeklinin ilgili yönetmeliğe aykırı olduğunun kendisine bildirildiğini ve bunun üzerine o yılın başlarında işyerini kapattığını ileri sürmüştür.

28 Kasım 2001 tarihinde, Karşıyaka Cumhuriyet Savcısı, 560 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'de öngörülen doğal kaynak ve maden suyunun ambalajlama ve paketlenmesine ilişkin kurala uymaması nedeniyle, başvuranın 1,898,208,000 Türk Lirası (TRL) tutarında avans ödemesine ilişkin emir çıkarmıştır. Başvuran, emrin gerektirdiği şekilde on gün içinde bu cezayı ödememiştir.

14 Aralık 2001 tarihinde, başvuran, Karşıyaka Sulh Hukuk Mahkemesi'ne, Cumhuriyet Savcısı'nın kararına itiraz etmek üzere bir dilekçe sunmuştur. Başvuran, daha önce zaten ödeme yaptığını iddia etmiştir. Cumhuriyet Savcısı, mahkemeye vermiş olduğu ifadelerde, başvuranın yapmış olduğu ödemenin 26 Mayıs 1999 tarihinde gerçekleşen bir önceki suç için yapıldığını belirtmiştir.

22 Ocak 2002 tarihinde, Karşıyaka Sulh Hukuk Mahkemesi, itirazı reddetmiş ve başvuranın avans ödemesi emrine uymaması nedeniyle para cezasını 2,847.312.000 TRL'ye çıkaran bir ceza emri çıkarmıştır.

Başvuran, 19 Şubat 2002 tarihinde, Karşıyaka İlk Derece Ceza Mahkemesi'ne, 22 Ocak 2002 tarihli ceza emrine karşı, özellikle AİHS'nin 6 § 3 (c) Maddesi'nin ihlal edildiğini ileri sürerek itirazda bulunmuştur.

4 Mart 2002 tarihinde, Karşıyaka İlk Derece Ceza Mahkemesi, Sulh Hukuk Mahkemesi'nin kararını, kanuna uygun olduğu görüşüyle onaylamıştır.

Başvuran, para cezasını üç eşit taksit şeklinde 3 Mayıs 2002, 28 Mayıs 2002 ve 2 Temmuz 2002 tarihlerinde ödemiştir.

HUKUK

I. AİHS’NİN 6 § 1 MADDESİ’NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran, savunmasını hazırlamak için yeterli zaman ve imkanı olmamasından ve açık duruşma yapılmaması nedeniyle kendisini bizzat veya bir avukat aracılığıyla savunmasına izin verilmemesinden şikayetçi olmuştur. Başvuran, ayrıca, Yargıtay’a etkin bir başvuru yapma imkanı olmadığından şikayetçi olmuştur. Başvuran, ceza emri yerine açık duruşma şeklinde düzenli bir şekilde yargılansaydı, Yargıtay’a başvurma şansına da sahip olabileceğini iddia etmiştir. Başvuran, AİHS’nin 6 §§ 1 ve 3 (c) Maddelerini ileri sürmüştür.

Hükümet, 560 sayılı Kanun Hükmünde Kararname uyarınca bir para cezasının kesilmesinin, yalnızca usul bakımından değil, aynı zamanda hukuki özellikleri ve sonuçları bakımından ceza gerektiren suçlardan farklı olduğunu ileri sürmüştür. Hükümet, Türk hukukuna göre, söz konusu para cezasının idari bir önlem olduğunu ileri sürmüştür. Hükümet, bu nedenle, söz konusu davadaki adli kovuşturmanın, 6. Madde’nin kapsamındaki suç başlığı altına girdiğini iddia etmiştir.

Hükümet, ayrıca, adli makamların izlediği usulün, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu’nun ilgili hükümlerine uygun olduğunu ifade etmiştir. Bu, mahkemelerin iş yükünü azaltmayı hedefleyen, küçük suçlar için basitleştirilmiş bir usuldür. Hükümet, etkin bir hukuk yolundan yararlanma hakkının, her durumda temyiz hakkından yararlanma anlamına gelmediğini ileri sürmüştür. Söz konusu davada, başvuranın en yakın İlk Derece Ceza Mahkemesi huzurunda, ceza emrine itiraz etme fırsatı bulunmaktaydı.

Hükümet, bunlara ilaveten, başvuranın Cumhuriyet Savcısı’na vermiş olduğu ifadelerle dava dosyasında bulunan belgeleri, dava hakkında karar vermek için yeterli görmesi nedeniyle, Sulh Hukuk Mahkemesi’nin oturum yapmaya gerek görmediğini belirtmiştir.

A. Kabuledilebilirlik

AİHM, başlangıçta, bir suçun AİHS’nin amaçları dahilinde “cezai” olup olmadığını tespit etmek için, ilk olarak suçu tanımlayan metnin davalı Devlet’in adli sistemindeki ceza kanununa ait olup olmadığını; daha sonra suçun niteliğini ve son olarak da söz konusu kişinin risk altına gireceği cezanın niteliğini ve ciddiyetini araştırmak gerektiğini yinelemektedir. Bunlar, AİHS’nin 6. Maddesi’nin hedefi ve amacı, bu maddedeki terimlerin normal anlamları ve Taraf Devletlerin kanunları doğrultusunda yapılmalıdır (bkz, diğer makamlar arasında, *Garyfallou AEBE / Yunanistan*, 24 Eylül 1997, *Hüküm ve Karar Raporları* 1997-V, s. 1830, § 32).

AİHM, başvuranın hüküm giydiği suçun, iç hukukta “cezai suç” olarak nitelendirilmediğinin, 560 sayılı Kanun’un 18 A (1) Maddesi’nden açıkça görüldüğünü belirtmektedir. Bununla beraber, davalı Devlet’in iç hukuku tarafından sağlanan göstergelerin yalnızca göreceli bir değeri vardır (bkz, 21 Şubat 1984 tarihli *Öztürk / Almanya* kararı, A Serisi no. 73, s. 19, § 52). Bu nedenle, küçük suçların yukarıda bahsedilen ikinci ve üçüncü

kriterlere göre incelenmesi gerekir. Bu bakımdan, AİHM, bu kriterlerin kümülatif değil, alternatif olduğunu belirtmektedir: 6. Madde'nin "cezai alanda suçlamalar" sözlerinin uygulanması için, AİHM için söz konusu suçun doğası gereği "cezai" olması veya ilgili kişiyi, doğası veya ciddiyet derecesi gereği genel olarak "cezai" alana ait olan bir yaptırıma tabi tutması gerekmektedir (bkz, inter alia, *Lutz / Almanya*, 25 Ağustos 1987 tarihli karar, A Serisi no. 123, s. 23, § 55). Bu, her kriterin ayrı ayrı incelenmesinin "cezai alanda suçlamanın" varlığına dair net bir sonuca varmayı mümkün kılmadığı durumda, kümülatif bir yaklaşımı bertaraf etmemektedir (bkz, diğer makamlar arasında, *Garyfallou AEBE*, yukarıda kaydedilen, s. 1830, § 33; ve *Bendenoun / Fransa*, 24 Şubat 1994 tarihli karar, A Serisi no. 284, s. 20, § 47).

AİHM, yukarıda bahsedilenler karşısında, takibatın iç hukukta "cezai" olarak sınıflandırılmamasına rağmen, suçun niteliğini, başvuranın maruz kaldığı cezanın niteliğini ve ciddiye derecesini göz önüne alarak, başvurana verilen para cezasının AİHS uyarınca "cezai" olduğu görüşüne varmıştır (bkz, Öztürk / Almanya, 21 Şubat 1984 tarihli karar, A Serisi no. 73, § 50). AİHM, bu nedenle, söz konusu davada 6 § 1 Maddesi'nin uygulanabilir olduğu görüşündedir.

AİHM, AİHS'nin 35 § 3 Maddesi uyarınca, başvurunun asılsız olmadığını belirtmektedir. AİHM, ayrıca, başvurunun kabuledilebilir olmaması için hiçbir gerekçe görmemektedir. Bu nedenle, başvurunun kabuledilebilirliği ilan edilmelidir.

B. Esaslar

1. Genel ilkeler

AİHM, 6 § 1 Maddesi'nde yer alan davaların açık olarak görülmesi gerektiğinin temel bir ilke olduğunu yinelemektedir. Davaların açık olarak görülmesi, davacıları, halkın incelemesine tabi olmayan adaletin uygulanmasına karşı korumaktadır; bu, ayrıca insanların mahkemelere güvenmesini sağlayan yollardan biridir. Umuma açık olma, adaletin uygulanmasını şeffaf hale getirerek, 6 § 1 Maddesi'nin amacının, özellikle de her demokratik toplumun ilkelerinden biri olan adil duruşma hakkının yerine getirilmesine katkıda bulunmaktadır (bkz, diğerleri arasında, *Stefanelli / San-Marino*, no. 35396/97, § 19, ECHR 2000-II).

AİHM, 6. Madde'nin tamamının, bir sanığın ceza davası duruşmasına etkin bir biçimde katılabilme hakkını sağladığını hatırlatmaktadır. Bu, genel olarak, yalnızca orada bulunma hakkını değil, aynı zamanda gerektiği durumda yasal yardım alma ve takibatı etkin bir şekilde izleme haklarını da kapsamaktadır. Böyle haklar, tarafların dahil olduğu bir takibat kavramında zaten yer almaktadır ve 6 § 3 Maddesi'nin (c) ve (e) alt paragraflarında belirtilen teminatlardan da çıkarılabilir (bkz, diğerleri arasında, *Stanford / İngiltere*, 23 Şubat 1994 tarihli karar, A Serisi no. 282-A, s. 10-11, § 26).

Ayrıca, 6 § 1 Maddesi, ilk derece mahkemesinin kararını temyize gönderme gibi bir hakkı da güvence altına almamaktadır. Ancak, iç hukukun temyiz hakkını öngörmesi durumunda, temyiz işlemleri duruşma sürecinin bir uzantısı olarak muamele görecektir ve buna göre 6. Madde'ye tabi tutulacaktır (*Delcourt / Belçika*, 17 Ocak 1970 tarihli karar, A Serisi no. 11, § 25).

2. Bu ilkelerin sözkonusu davaya uygulanması

AİHM, sözkonusu davada, konuların birbiriyle uyuşması ve 6 § 3 Maddesi'nin alt paragraflarının ilk paragrafın teminat altına aldığı genel hakkaniyetin belirli yönleri olarak görülebilmesi nedeniyle, başvuranın şikayetlerinin 6 § 1 Maddesi'ne göre incelenmesinin daha uygun olacağı kanısındadır.

AİHM, başlangıçta, 30 Haziran 2004 tarihinde verilen bir kararda, Anayasa Mahkemesi'nin, kişileri açık duruşmadan mahrum etmenin adil yargılanma hakkına aykırı olduğunu belirterek, oybirliğiyle, önceki Ceza Kanunu'nun 390 § 3 Maddesi'nin anayasaya aykırı ve hükümsüz olduğuna karar verdiğini belirtmektedir. Ayrıca, 1 Haziran 2005'te yürürlüğe giren yeni Ceza Kanunu ile Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile ceza emri çıkarma uygulaması sona ermiştir.

Ancak, AİHM, başvuranın kovuşturulması sırasında, olayların olduğu dönemde yürürlükte olan ilgili iç hukuka uygun olarak hiçbir açık duruşma yapılmadığını belirtmektedir. Hem ceza emri çıkarıp başvurana para cezasına çarptıran Karşıyaka Sulh Hukuk Mahkemesi, hem de başvuranın itirazını inceleyen Karşıyaka İlk Derece Ceza Mahkemesi, dava dosyasında bulunan belgelere dayanarak bir karar almıştır. Yalnızca Karşıyaka Cumhuriyet Savcısı tarafından başvuranın ifadesi alınmıştır. Başvurana, kendisini bu dava hakkında karar veren mahkemeler huzurunda bizzat veya bir avukat aracılığıyla savunma hakkı tanınmamıştır. Bu nedenle, AİHM, başvuranın cezai takibatı etkin bir şekilde izleyemediği kanısına varmıştır.

AİHM, yukarıdaki hususları dikkate alarak, adli makamlar tarafından izlenen usulün başvuranın savunma haklarını doğru bir şekilde kullanmasını engellediği sonucuna varmış ve bu nedenle de cezai takibatın adil olmadığını belirtmiştir.

AİHM, AİHS'nin 6 § 1 Maddesi'nin ihlal edildiği yönünde karar vermiştir.

II. AİHS'NİN 41. MADDESİ'NİN UYGULANMASI

AİHS'nin 41. Maddesi:

“Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollarının ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeciler Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.”

A. Tazminat

Başvuran, ödemesi gereken para cezasını ve bunun daha sonra işi üzerindeki etkisini göz önünde bulundurarak, 14,647,712,000 Türk Lirası (TRL) (yaklaşık 7,696 Euro), artı 48,042 Yeni Türk Lirası (YTL) (yaklaşık 25,000 Euro) tutarında faiz talebinde bulunmuştur. Başvuran, ayrıca, manevi tazminat olarak 25,000 YTL (yaklaşık 13,000 Euro) talep etmiştir.

Hükümet, başvuranın taleplerinin asılsız ve aşırı olduğunu belirtmiştir.

AIHM, AIHS'nin 6 § 1 Maddesi'nin ihlal edilmemiş olması durumunda, takibatın ne şekilde sonuçlanacağı yönünde spekülasyon yapamayacağını yinelemektedir (bkz, diğerleri arasında; *Janssen / Almanya*, no. 23959/94, § 56, 20 Aralık 2001). AIHM, söz konusu davaya neden olan işlemler öncesinde, başvuranın işyerini kapattığını belirtmektedir.

Bununla beraber, AIHM, başvuranın 2,847.312.000 Türk Lirası ödeme yapmasına dair emir çıkarılması nedeniyle maddi zarar gördüğünü belirtmektedir. AIHM, ödeme tarihinde uygulanan ortalama döviz kurlarına dayanarak, maddi tazminat olarak başvurana 2,160 Euro ödenmesine karar vermiştir.

AIHM, ayrıca, bir ihlalin saptanmasının, tek başına, başvuranın maruz kaldığı herhangi bir manevi zarar için yeterli tazmin oluşturduğu görüşündedir.

B. Masraf ve Giderler

Başvuran, dava üzerinde yirmi üç saat çalışmış olan avukatı tarafından AIHM huzurunda temsil edilmesi için 14,600 YTL (yaklaşık 7,600 Euro) talep etmiştir. Ancak, başvuran, bu talebini destekleyen hiçbir belge sunmamıştır.

Hükümet, bu talebe itiraz etmiştir.

AIHM, adil bir karar vererek ve içtihadını dikkate alarak, bu bağlamda başvurana 1,000 Euro ödenmesini uygun görmektedir.

C. Gecikme Faizi

AIHM, gecikme faizinin, Avrupa Merkez Bankası'nın uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle oluşacak faiz oranına göre belirlenmesini uygun bulmuştur.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AIHM OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun *kabuledilebilir olduğuna*;
2. AIHS'nin 6 § 1 Maddesi'nin *ihlal edildiğine*;
3. Bir ihlalin saptanmasının, tek başına, başvuranın iddia ettiği herhangi bir manevi zarar için yeterli adli tazmin *oluşturduğuna*;
4. (a) davalı Devlet'in, başvurana, AIHS'nin 44 § 2 maddesi uyarınca bu kararın kesinlik kazandığı tarihten itibaren üç ay içinde, aşağıdaki miktarları *ödemesine* (bu miktar, ödeme tarihinde uygulanan kur üzerinden Türk Lirası'na çevrilecek);
 - i. Maddi tazminat olarak 2,160 Euro (iki bin yüz altmış Euro);
 - ii. Masraf ve giderler için 1,000 Euro (bin Euro);
 - iii. Bu miktarlara konulabilecek bütün vergiler;

(b) ödeme tarihine kadar yukarıda bahsedilen üç ayın dolması halinde, yukarıdaki miktarların üzerine, Avrupa Merkez Bankası'nın gecikme döneminde uyguladığı faiz

oranına üç puan eklemek suretiyle oluşacak faiz oranına eşit miktarda basit faizin ödenmesine *karar vermiştir*.

6. Başvuranın adil tazmin talebinin geri kalan kısmının *reddine karar vermiştir*.

İşbu karar İngilizce olarak hazırlanmış olup 15 Şubat 2007 tarihinde, İktüzüğün 77. Maddesi'nin 2 ve 3. fıkraları uyarınca yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Santiago QUESADA
Bölüm Sekreteri

Boštjan M. ZUPANČIČ
Başkan